

MOPT

AG

TERRY PRATCHETT

MORT

©Terry Pratchett 1987

First published by Victor Gollancz Ltd,
in association with Colin Smythe Ltd, London

cover illustration copyright © Josh Kirby

DISCWORLD® is a trade mark registered by Terry Pratchett

All rights reserved.

Тази творба е художествено произведение. Описаните имена, персонажи, места и случки са продукт на въображението на автора. Всички изказвания, случки, описания, информация и материали от всякакъв друг вид, съдържащи се в произведението, са само и единствено с цел забавление и не трябва да се разчита на тяхната точност, нито да бъдат правени опити да бъдат възпроизведени, тъй като това може да доведе до наранявания. Всички права запазени. Никаква част от тази книга не може да бъде ползвана или възпроизвеждана без изричното знание и писменото позволение на издателя.

МОРТ

© Архонт – О, 2023

Всички права запазени.

Автор: © Тери Пратчет

Илюстрации: © Джош Кирби

Превод: © Владимир Зарков

Редактор: Весела Петрова

Коректор: Вера Балабанова

Предпечат: Студиото на А

Издател: Архонт – О

Английска, второ издание

ISBN 978-954-422-131-7

ТЕРИ ПРАГЧЕТ

МОРТ

София, 2023

На Риана

Ето я ярко озарената от свещи зала, където се съхраняват животомерите – лавица над лавица, претъпкани с тумбести пясъчни часовници, по един за всеки жив човек. Те пресипват финия си пясък от миналото в бъдещето. Общото съскане на падащите зрънца изпълва залата с грохот като морски прибор.

Ето го и стопанина на залата, който крачи с явно умислен вид. Името му е Смърт.

Не каква да е смърт. Това е Смърт, чиято сфера, на действие е... по-точно изобщо не е сфера, ами светът на Диска, който е плосък и се опира на гърбовете на четири слона, стъпили върху корубата на гигантската звездна костенурка – Великата А'Туин, а ръбът му е обрамчен с водопад, който неспирно се излива в пространството.

Учените са изчислили, че шансът наистина да съществува такава очебийна нелепост е едно на милион.

Но магьосниците са пресметнали, че шансовете едно на милион се сбъдват девет пъти от десет.

Смърт потраква с костените си стъпала по черните и белите плочки на пода и си мърмори нещо под качулката, а пръстите на скелета броят редиците на неуморните животомери.

Най-сетне намира един, от който май остава доволен, взема го внимателно от лавицата и го поднася към най-близката свещ. Завърта го

така, че да отразява светлината, и се вира в малката сияйна искрица на отблясъка.

Нетрепващият поглед на просветващите очни кухини обхваща световната костенурка, която гребе през дълбините на Космоса, а черупката ѝ е белязана от комети и издълбана от метеори. Смърт знае, че някой ден дори Великата А'Туин ще умре. Какво предизвикателство...

Но погледът му се мести нататък, към синьо-зеленото великолепиe на самия Диск, който бавно се върти под малкото си слънце, кръжащо около него.

Насочва се към грамадната планинска верига Овнерог. Тези планини са пълни с усойни клисури и изненадващи чукари, както и с доста повече география, отколкото им се иска да имат поддръжка. Овнерог има свой чудат климат, наситен с шрапнелни порои, бичуващи ветрове и несекващи гръмотевични бури. Срещат се хора, които твърдят, че всичко това е заради старата дива магия, чийто дом са тези планини. Но вие си знаете, че някои хора са готови да кажат какво ли не.

Смърт примигва и фокусира погледа си според перспективата. Вече вижда тревистите земи по склоновете откъм посоката на въртене на Диска.

Вижда едно възвишение.

Вижда поле.

Вижда момче, което тича.

Взира се в него.

После с глас като оловни плочи, изтървани
върху гранит, изрича:

– ДА.

Без никакво съмнение имаше нещо магическо в почвата на тази неравна хълмиста местност. Заради странните разцветки, които придаваше на тукашната растителност, я наричаха Октариновите ливади. Впрочем тук беше и едно от малкото места на Диска, където се срещаха възвратновремеви сортове на някои растения.

Възвратновремевите видове растат назад във времето. Пускаш семето в почвата тази година, а то покълва предишната.

Семейството на Морт отдавна се бе захваляло с правене на вино от възвратновремево грозде. Това питие е особено силно и е много търсено сред гадателите, разбира се, защото им позволява да надникнат в бъдещето. Единственият му недостатък е, че махмурлукът те мъчи предишната сутрин и няма как да не се натряскаш, за да ти мине.

С отглеждане на възвратновремеви култури обикновено се занимават едри сериозни мъже, склонни към вгълбен размисъл и зорко взиране в календара. Земеделецът, който пропусне да засее обикновено семе, само ще се лиши от една реколта. Но ако някой забрави да пусне в земята семе, реколтата от което е прибрал преди дванайсет месеца, рискува да набръчка

самата тъкан на причинността, да не говорим пък за остроото чувство на срам.

Семейството на Морт обаче имаше още една причина да изпитва остро чувство на срам – най-младият им син изобщо не беше сериозен, а по дарбата си за земеделие можеше да се мери само с умряла морска звезда. Не че му липсваше желание, но се отличаваше с разсеяното бодряшко усърдие, от което сериозните хора скоро се втрисат. В тази негова особеност имаше нещо прихватливо, може би дори гибелно. Момчето беше дългуресто, рижо и луничаво, с едно от онези тела, които наглед едва се подчиняват на собственика си. И привидно се състоеше само от колене.

Точно в този ден тялото фучеше из полята, размахваше ръце и врецеше.

Бащата и чичото на Морт го гледаха обезсърчено от каменната ограда.

– Хич не ми го побира умът – започна таткото Лезек, – що птиците дори не се плашат. На тяхно място щях да отпърхам, ако видя таквоя нещо да напират към мене.

– Аа... Голяма чудесия е туй човешкото тяло. Виж го само – нозете му уж се мятат насам-натам, пък не му липсва бързина.

Морт стигна края на една бразда. Прерял гълъб тронаво се отмести от пътя му.

– Е, поне има сърце на място туй момче – старателно измисли какво да каже Лезек.

– Аа... Тъй, тъй, ама останалото не е дето трябва.

– Не цапа вкъщи. И не яде много – отбеляза Лезек.

– Че то си му личи.

Лезек изглежда косо брат си, който обаче зяпаше втренчено небето.

– Хамеш, чух, че в твойто стопанство ще има място за още един чифт ръце.

– Аа... Че нали си взех чирак?

– Аа... – проточи унило и Лезек. – И кога стана туй?

– Вчера – излъга братът с бързината на гърмяща змия. – Всичко подписахме и подпечатахме. Жалко. Виж сега, нищо против нямам младия Морт, щото ей таквиз симпатяги ти се ще да срещаш в живота, само че...

– Знам, знам – прекъсна го Лезек. – Само че и с двете ръце не може да си напипа дирника.

Вторачиха се в далечната фигура, която се бе проснала възник. Няколко гълъба се примъкваха да я огледат.

– А бе, не е тъпак – заяви Хамеш. – На туй, неговото, не му се вика тъпотия.

– Вярно, има си мозък – съгласи се Лезек. – И понякога така се увлича в мислене, че трябва да го пернеш по главата, за да те погледне. Нали знаеш, баба му го научи да чете. Май от туй му е прегрял мозъкът.

Морт стана, но се спъна в пеша на дрехата си.

– Що не го дадеш да изучи някакъв занаят? – задълба в проблема Хамеш. – Жреческия, да речем. Или магьосническия. Голямо четене пада при магьосниците.

Спогледаха се. И в умовете им едновременно се зароди представата какво би могъл да стори Морт, ако докопа с добронамерените си ръце книга по магия.

– Добре де – припряно се отметна Хамеш. – Нека е нещо друго. Сигурно има доста занятия, с които ще може да се захване.

– Много умува, туй е лошото – сподели Лезек. – Виж го какво прави сега. Не мислиш как да плашиш птиците, ами го вършиш. Е, тъй е с нормалните момчета...

Хамеш се почеса замислено по брадичката.

– Нищо не пречи да прехвърлиш товара върху чужди плещи.

Изражението на Лезек не се промени, но кожата около очите му шавна леко.

– Как тъй?

– Идната седмица има панаир за наемни работници в Овчи рид. Настани го нейде като чирак и тогаз на новия му майстор ще се падне работата да го вкара в пътя. Тъй си е по закон. Само изхитри някого да подпише и се е обвързал.

Лезек зарея поглед над полето към сина си, който разглеждаше някакъв камък.

– Чуй, не ща да го сполети нещо – отрони със съмнение. – С майка му много си го обичаме. Свиква се, да знаеш.

– За негово добро е, ще видиш. Ще направят мъж от него.

– А, добре. Щото поне суров материал не липсва – въздъхна Лезек.

Морт се взираше любознателно в скалния къс. В него личаха извити раковини, останки от първите дни на света, когато Творецът незнайно защо май създавал твари от камък.

Много неща будеха интереса на Морт. Например защо зъбите на хората пасват толкова удобно. Доста поумува над въпроса. Занимаше се и със загадката защо слънцето грее денем, а не нощем, когато от светлината му ще има повече полза. Знаеше обичайното обяснение, но то му се стори някак незадоволително.

Накратко казано – Морт беше от хората, които са по-опасни от чувал гърмящи змии. Бе решен да открие логиката, залегнала в основата на Вселената.

Щеше да му е възтрудничко, защото логика липсваше. Творецът бе осенен от немалко забележително бляскави идеи, когато стъкмяваше света, но намерението да го направи разбираем не беше сред тях.

Трагичните герои неизменно се вайкат, когато боговете проявят интерес към съдбата им, но най-достойни за окайване са онези, които боговете пренебрегват.

Баща му кръстеше след него както винаги. Морт запрати камъка по един гълъб, който от преяждане беше почти неспособен да отпъзни от пътя му, и се затътри обратно през полето.

Ето защо Морт и баща му слязоха от планините към Овчи рид в навечерието на Прасоколеда, натоварили оскъдните вещи на момчето върху магаре. Градецът не беше нещо повече от калдъръмен квадрат, по чиито страни се редяха дюкянчета, които задоволяваха всички нужди на земеделската общност в околността.

Само пет минути по-късно Морт излезе от шивачницата, навлечен със свободно падаща одежда с неясно предназначение, която напълно разбираемо не бе потърсена от предишния си собственик. Момчето можеше да израсте преспокойно в дрехата, докато му пасне по мярка, стига накрая да се е превърнал в слон с деветнайсет крака.

Баща му го огледа придирчиво.

– Хубавка е като за такваз цена.

– Ама ме сърби – оплака се Морт. – В нея не съм само аз, има и други *твари*.

– Хиляди момчета по света щяха да се радват на такваз сваятна топла... – Лезек се запъна, но нищо не измисли – ... да, де, дрешка.

– Може ли да им давам да си я поносят? – обнадежди се Морт.

– Трябва да имаш спретнат вид – сурово го сгълча Лезек. – Да правиш впечатление, да изпъкваш в тълпата.

Нямаше съмнение в това. Морт щеше да се набива на очи. Запромъкваша се през гъмжи-

лото по площада, всеки улисан в мислите си. На Морт преди му харесваше да идва в града с космополитния му дух и странни наречия от села, отдалечени на цели десет, че дори и на двайсет километра от тук. Този път обаче го тормозеха неприятни опасения, сякаш успяваше да си припомни нещо, което още не се е случило.

Според обичая търсещите работа мъже заставаха в неравни редици наред площада. Мнозина закачаха на шапките си малки знаци, за да оповестят на света кой занаят владеят. Овчарите носеха стиска вълна, коларите – снопче конски косми, специалистите по вътрешен дизайн – ивичка зебло за тапети с чудновати шарки, и така нататък.

А желаещите да бъдат наети като чираци се скупчваха в частта на площада откъм Главината на Диска.

– Ти просто иди да застанеш там, а някой ще дойде и ще ти предложи да му чиракуваш – нареди Лезек с глас, натежал от неувереност. – Ако му допадне как изглеждаш де.

– Че по какво ще отсъди?

– Ами... – Лезек помълча. Хамеш не му обясни това. Опря се на не особено богатия си опит на пазара, който се свеждаше до продажба на добитък. – Сигурно ти броят зъбите, такива ми ти работи. Слушат да не ти хъркат гърдите, гледат краката ти да са наред. И на твое място няма да се изтърва, че чета, щото хората се разстройват.